चन्द्रापीड़ं मृत्युजितं स्फाटिकं सर्व्वकामदम्।
शूलाख्यमणिजं शत्रुक्षयार्थं मौक्तिकं तथा॥
आपत्यं हीरकं ज्ञेयं रोगहृन्मौक्तिकोद्भवम्।
शुभकृत् पुष्कलं तीर्थे वेदुर्य्यं शत्रुदर्पहृत्।
नीलं लक्ष्मीप्रदं ज्ञेयं स्फाटिकं सर्व्वकामदम्॥"
इति सारसंग्रहः॥

"महामुक्तिप्रदं हैमं राजतं भूतिवर्द्धनम्।
पारकूटं तथा कांस्यं शृणु सामान्यमुक्तिदम्॥
त्रपुसीसायसं लिङ्गं शत्रूणां नाशने हितम्।
कौर्त्तिदं कांस्यजं लिङ्गं राजतं पुत्रवर्द्धनम्॥
पैत्तलं भुक्तिमुक्त्यर्थं मिश्रजं सर्व्वसिद्धिदम्॥"
इति कालोत्तरतन्त्रम्॥

तत्रैव शिवनारदसंवादे।
"पितॄणां मुक्तये लिङ्गं पुण्यं रजतसम्भवम्।
हैमजं सत्यलोकस्य प्राप्तये पूजयेत् पुमान्।
पूजयेत्ताम्रजं लिङ्गं पुष्टिकामो हि मानवः॥"
मत्स्यसूक्ते।
"ताम्रलिङ्गं कलौ नार्च्चेत् रैत्यस्य सीसकस्य च
रक्तचन्दनलिङ्गञ्च शङ्खकांस्यायसं तथा॥"*॥
मातृकाभेदतन्त्रे १२ पटले।
"पार्थिवे शिवपूजायां सर्व्वसिद्धियुतो भवेत्।
पाषाणे शिवपूजायां द्विगुणं फलमीरितम्॥
स्वर्णलिङ्गे च पूजायां शत्रूणां नाशनं मतम्।
सर्व्वसिद्धीश्वरो रौप्ये फलं तस्माच्चतुर्गुणम्॥
ताम्रे पुष्टिं विजानीयात् कांस्ये च धनसंचयः
गङ्गायाञ्च लक्षगुणं लाक्षायां रोगवान् भवेत्॥
स्फाटिके सर्व्वसिद्धिः स्यात्तथा मरकते प्रिये।
लौहलिङ्गे रिपोर्नाशं कामदं भस्मलिङ्गकम्॥
वालुकायां काम्यसिद्धिर्गोमये रिपुहिंसनम्।
सर्व्वलिङ्गस्य माहात्म्यं धर्म्मकामार्थमोक्षदम्
संस्कारेण विना देवि पाषाणादौ न पूजयेत्॥"
तत्संस्कारस्तत्रैव यथा,—
"रौप्यञ्च स्वर्णलिङ्गञ्च स्वर्णपात्रे निधाय च।
तस्मादुत्तोल्य तल्लिङ्गं दुग्धमध्ये दिनत्रयम्॥
त्र्यम्बकेण स्नापयित्वा कालरुद्रं प्रपूजयेत्।
षोड़शेनोपचारेण वेद्यान्तु पार्व्वतीं यजेत्॥
तस्मादुत्तोल्य तल्लिङ्गं गङ्गातोये दिनत्रयम्।
ततो वेदोक्तविधिना संस्कारमाचरेत् सुधीः॥"
लक्षणहीनलिङ्गपूजने दोषो यथा,—
"लिङ्गं सुलक्षणं कुर्य्यात् त्यजेल्लिङ्गमलक्षणम्।
दैर्घ्यहीने भवेद्व्याधिरधिके शत्रुवर्द्धनम्॥
मानहीने विनाशः स्यादधिके च शिशुक्षयः।
विस्तारे चाधिके हीने राष्ट्रनाशो भवेत् ध्रुवम्॥
पीठहीने तु दारिद्र्यं शिरोहीने कुलक्षयः।
ब्रह्मसूत्रविहीने च राज्ञां राष्ट्रञ्च नश्यति।
तस्मात् सर्व्वप्रयत्नेन लिङ्गं कुर्य्यात् सुलक्षणम्॥"
अथ लिङ्गप्रमाणम्।
देव्युवाच।
"लिङ्गप्रमाणं देवेश कथयस्व मयि प्रभो।
पार्थिवे च शिलादौ च विशेषो यत्र यद्भवेत्॥
श्रीशिव उवाच।
मृत्तिकातोलकं ग्राह्यमथवा तोलकद्वयम्।
एतदन्यत्र कुर्व्वीत कदाचिदपि पार्व्वति!॥"
इति मातृकाभेदतन्त्रे ७ पटलः॥

अपि च।
"मृत्तिकातोलकं ग्राह्यमथवा तोलकद्वयम्।
त्रिसूत्रस्य प्रमाणेन घटनं कारयेद्बुधः।
अङ्गुष्ठपर्व्वमानन्तु कृत्वा लिङ्गं प्रपूजयेत्॥"
इति षट्कर्म्मदीपिकाधृतविश्वसारतन्त्रम्॥*॥
त्रिसूत्रीकरणमुक्तं कालोत्तरे।
"लिङ्गे वेद्यां तथा पीठे समसूत्रनिपातनात्।
समञ्चैव विजानीयात् त्रिसूत्रीकरणन्त्विदम्॥"
मृत्तिकाभेदेन ब्राह्मणादीनां पूजाफलस्य प्रशस्तत्वमुक्तं तत्रैव।
"शुक्लं हि पार्थिवं लिङ्गं निर्म्माय यस्तु पूजयेत्।
स एव परमेशानि त्रिवर्गफलभाग्भवेत्॥
क्षत्रियस्तु वरारोहे रक्तं निर्म्माय पार्थिवम्।
पूजयेत् सततं यस्तु त्रिवर्गफलभाग्भवेत्॥
हरितं पार्थिवं देवि निर्म्माय यस्तु पूजयेत्।
स च वैश्यो महेशानि त्रिवर्गफलभाग्भवेत्॥
कृष्णं हि पार्थिवं लिङ्गं निर्म्माय यस्तु पूजयेत्
स शूद्रः परमेशानि त्रिवर्गफलभाग्भवेत्॥
शिलादौ च महेशानि स्थूलञ्च फलदायकम्।
अङ्गुष्ठमानं देवेशि यद्वा हैमाद्रिमानकम्॥
क्रमेण देवदेवेशि फलं बहुविधं लभेत्।
स्थूलात् स्थूलतरं लिङ्गं रुद्राच्च परमेश्वरि।
पूजनाङ्गरणाद्देवि फलं बहुविधं स्मृतम्॥"
स्थूलात् स्थूलतरमिति पार्थिवलिङ्गं तरपरम्।
मृत्तिकातोलकं ग्राह्यमित्यादिवचनात्॥*॥
शिलास्फाटिकमरकतादीनां पञ्चसूत्रीकरणमुक्तम्। यथा,—
"शिवलिङ्गस्य यन्मानं तन्मानं दक्षसव्ययोः।
योन्यग्रमपि यन्मानं तदधोऽपि तथा भवेत्॥"
इति लैङ्गम्॥
"लिङ्गस्य यादृग्विस्तारः परिणाहोऽपि तादृशः
लिङ्गस्य द्विगुणा वेदी योनिस्तदर्द्धसम्मिता॥
कुर्व्वीताङ्गुष्ठतो ह्रस्वं न कदाचिदपि क्वचित्।
रत्नादिशिवनिर्म्माणे मानमिच्छावशाद्भवेत्॥"
इति तन्त्रान्तरम्॥
लिङ्गशब्दव्युत्पत्तिर्यथा,—
"आकाशं लिङ्गमित्याहुः पृथिवी तस्य पीठिका।
आलयः सर्व्वदेवानां लयनाल्लिङ्गमुच्यते॥"
इति स्कन्दपुराणम्॥*॥
लिङ्गमहिमा यथा,—
शिव उवाच।
"न तुभ्यार्च्चितोऽर्च्चायां पुष्पधूपनिवेदनैः।
लिङ्गेऽर्च्चिते तथात्यर्थं परं तुष्यामि पार्व्वति॥
एष देवि पुरा कल्पे जीनाऽहं सर्व्वदेवतैः॥
लिङ्गत्वाल्लिङ्गमित्युक्तं सदेवासुरकिन्नरैः॥
प्रयच्छामि दिवं देवि यो भक्तिर्लिङ्गार्च्चने रतः।
त्यक्त्वा सर्व्वाणि पापानि निर्गदो दग्धकल्मषः।
मन्मना मन्नमस्कारो मामेव प्रतिपद्यते॥"
इति वीरमित्रोदयधृतस्कन्दपुराणम्॥*॥
द्रव्यविशेषेण पूजादिफलमपि तत्रैव।
"वस्त्रपूतजलैर्लिङ्गं स्नापित्वा मम मानवाः।
लक्षाणाञ्चाश्वमेधानां फलमाप्नोति सत्तमः॥
सुगन्धिचन्दनरसैर्लिङ्गमालिप्य भक्तितः।
आलिप्यते सुरस्त्रीभिः सुगन्धैर्यक्षकर्द्दमैः॥"*॥
लिङ्गपूजनाकरणे दोषस्तत्पूजाफलञ्च तत्रैव शिवनारदसंवादे।
"विना लिङ्गार्च्चनं यस्य कालो गच्छति नित्यशः।
महाहानिर्भवेत्तस्य दुर्गतस्य दुरात्मनः॥
एकतः सर्व्वदानानि व्रतानि विविधानि च।
तीर्थानि नियमा यज्ञा लिङ्गाराधनमेकतः॥
न लिङ्गाराधनादन्यत् पुरा वेदे चतुर्ष्वपि।
विद्यते सर्व्वशास्त्राणामेष एव सुनिश्चितः॥
भुक्तिमुक्तिप्रदं लिङ्गं विविधापन्निवारणम्।
पूजयित्वा नरो नित्यं शिवसायुज्यमाप्नुयात्॥
सर्व्वमन्यत् परित्यज्य क्रियाजालमशेषतः।
भक्त्या परमया विद्वान् लिङ्गमेकं प्रपूजयेत्॥"
इति स्कन्दपुराणम्॥*॥
"अश्वमेधसहस्राणि वाजपेयशतानि च।
महेशार्च्चनपुण्यस्य कलां नार्हन्ति षोड़शीम्॥"
इति मत्स्यसूक्ते १६ पटलः॥*॥
"स्वयं नारायणः प्रोक्तो यदि शम्भुं प्रपूजयेत्।
स्वर्गे मर्त्ये च पाताले ये देवाः संस्थिताः सदा।
तेषां पूजा भवेद्देवि शम्भुनाथस्य पूजनात्॥"
इति मातृकाभेदतन्त्रम्॥*॥
षट्कर्म्मदीपिकायाम्।
"असारे खलु संसारे सारमेतच्चतुष्टयम्।
काश्यां वासः सतां सङ्गो गङ्गाम्भः शम्भुसेवनम्॥*॥
अथ पारदशिवलिङ्गमाहात्म्यम्।
"ज्योतिर्म्मयं महालिङ्गं कैलाशनगरे प्रिये।
तस्यैव षोड़शांशैकः काश्यां विश्वेश्वरः स्थितः॥
पूर्णलिङ्गं महेशानि शिवबीजं न चान्यथा।
शिलामध्ये यथा चक्रं लक्ष्मीनारायणः परम्॥
पारदस्य शतांशैको लक्ष्मीनारायणो न हि।
पकारं विष्णुरूपञ्च आकारं कालिका स्वयम्॥
रेफं शिवं दकारञ्च ब्रह्मरूपं न चान्यथा।
पारदं परमेशानि ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम्।
यो यजेत् पारदं लिङ्गं स एव शम्भुरव्ययः॥"
इति मातृकाभेदतन्त्रे ८ पटलः॥
तस्य निर्म्माणविधानं पारदशब्दे द्रष्टव्यम्॥*॥
प्रकारान्तरशिवलिङ्गोत्पत्तिर्यथा—
"ततो विवाहं निर्व्वर्त्त्य कृतकृत्या यथागताः।
गताः सर्व्वे महेशोऽपि सत्या सह तदा गृहम्।
जगाम रेमे सत्या च चिरं निर्भरमानसः॥
अथ काले कदाचित्तु सत्या सह महेश्वरः।
रेमे न शेके तं सोढ़ुं सती श्रान्ताभवत्तदा।
उवाच दीनया वाचा देवदेवं जगद्गुरुम्॥
भगवन्न हि शक्नोमि तव भारं सुदुःसहम्।
क्षमस्व मां महादेव कृपां कुरु जगत्पते॥
निशम्य वचनं तस्या भगवान् वृषभध्वजः।
निभरं रमणं चक्रे गाढ़ं निर्द्दयमानसः॥